

OOST-VLAAMSE ZANTEN 1976 - 1985 STOELENDANS

Francis Ascoop

In de mei-juni editie van 1976 van Oostvlaamse Zanten brengt Georges De Keersmaeker een bijdrage over het “religieuze huishouden” binnen de Vlaamse Rooms-Katholieke kerken van de 1ste helft van de 20ste eeuw. Daarin mogen de pastoor, de koster, de misdienaar, de suisse en de huishoudster niet ontbreken. Maar ook de stoeltjeszetter had er een rol te spelen. De Keersmaeker wijdt een bladzijdenlang artikel aan deze bijzondere figuren.

De stoeltjeszetter – bij De Keersmaeker steeds in vrouwelijke vorm – stond in voor het afstoffen en op rijen zetten van de stoelen, voor het inzamelen van het stoelgeld, en voor het tijdig bijbestellen van kaarsen en ex-voto’s. Elke misganger diende een bijdrage van 1 Frank bij zich te hebben “tegen dat ze voorbijkwam”. Er waren ook abonnees die hun “stoeltjescent” per maand betaalden zodat ze onder het gebed niet zouden worden lastiggevallen “en bovendien viel het nog voordelig uit”. Nog anderen hadden hun eigen stoel. Zij betaalden een pak meer maar waren tenminste zeker van een zitje, ook al kwamen ze te laat. Aan de eigen stoel kon men de status van de kerkganger meten: er waren eenvoudige exemplaren zonder versiering tot stoelen met “een triomfantelijk oprijzend middenkruis, soms met de naam op een kopepen plaatje”.

De Keersmaeker maakt een onderscheid op basis van een aantal typologieën. Zo was er “de bazige” stoeltjeszetter, die niet duldde dat een stoel enkele centimeters zou zijn verschoven. Zij greep onmiddellijk in met een niet mis te verstane boodschap: “Niet schuiven met de stoelen, hebt ge ’t begrepen, stuk compliment?”. Of je had de “schraperige”, die elke misganger bij het binnenkomen van de kerk onmiddellijk zijn of haar stoeltjescent armer maakte: “Ge zit nog niet neer, of zij is daar om hare frank!”. Diezelfde schraperige types bliezen ook de kaarsen uit die buitengaande misgangers zonet nog hadden aangestoken. Er was de “kokette” stoeltjeszetter, “te oud om nog te huwen en te jong om al verdord te zijn”. Zij liet geen man onberoerd, want “terwijl ze wiegelend door de rijen laveerde, stieten de jongens mekaar in de zij en trokken waar zij voorbijvoer de binders van haar schort los”. “Goddank”, schrijft De Keersmaeker, waren er ook nog heel wat “vrome vrouwtjes” in het stoeltjeszestersbranche. Zij zouden wat ouder zijn en daardoor des te devoter, en “deden het echt en alleen voor de kerk”. Zo was er Elodie, de

stoeltjeszetter van Sint-Jacobs, die jaarlijks een boetetocht ondernam “voor haar zondige stadsgenoten”.

Volgens De Keersmaeker begonnen de stoeltjeszeters, anno 1976, al in aantal te slinken “onder druk van de democratische en liturgische gelijkheidsdrang van deze tijd”. In sommige kerken waren toen al geen stoeltjeszeters meer maar werden ze stilaan vervangen door een “grove offerblok waarin men zijn Frank kwijt kon”. De Keersmaeker lijkt niet de intentie te hebben gehad om een objectief relaas te brengen over het reilen en zeilen van de stoeltjeszetter. De auteur is eerder een verteller en houdt ervan om aan de hand van eigen ervaringen en anekdotes de figuur van de stoeltjeszetter te reconstrueren. Daarin slaagt hij ook met verve. De bij wijlen paternalistische en cynische ondertoon doen echter oneer aan dit nobele ambt. Het kon met een pak minder clichés, en wat met de vele mannen die het ambt van stoeltjeszetter invulden?

Het is niettemin een onderhoudend artikeltje dat vele kerkgangers terug kan nemen in de tijd en dat zal weten te bekoren. Ook ik vond er als oud-misdienaar (in de jaren 80 en 90) wel mijn gading in. Ik heb wel nooit de kans gehad om stoeltjeszeters van het bazige, schraperige, kokette of vrome type tegen te komen. Ik mocht zelf rondgaan met de schaal: zelfs twee schalen waren het, één voor de stoel en één voor de mis. Ja, ook ik ben nog stoeltjeszetter geweest. Waar is de tijd gebleven?